תמורת הבשר תשלם המדינה במכוניות „קיזר־פריזר" מהמפעל החיפאי, שניסד ע"י חברו למפלגה של מרידור, אברהם פרידמן, בתפוזים ישראליים ובכספי המגבית.

תמורת זהב, בשר

שעה שהאוכלוסיה עוקבת בדאגה אחר הידיעות בעתונים על התקלות בחלוקת מנות הבשר הזעומות וההפרעות בחלוקת מנות הסוכר, אפשר להשיג בחנויות הדולארים, שנפתחו ע"י שלוש חברות בערים הגדולות בארץ, מכל טוב, החל מתרנגול הודו בן 10 קילו עד שוקולד וצמר גפן משובח. העיקר הוא לדעת כיצד להצטייד בתעודת „סקריפ" ולפי מספר הלקוחות, המבקרים בחנויות אלה, מסתדרים אזרחים רבים איך שהוא.

ד"ר וולף, מנהל המחלקה המסחלת ביבוא החבילות במשרד החקלאות, הגיע לידי מסקנה, שאת הכנסות האוצר ממטבע זר יהיה אפשר להכפיל ולשלש אם להרחיק לכת ולהרחיב את אספקת ה„מתנות" למחסנים, שיי־פתחו בארץ. לכן נתקבלה הצעתו של בארטלי קראם לפתוח „חנויות דולארים" ללא היסוס.

לפי שעה נפתחו חנויות ע"י שלוש חברות ושתי חברות עומדות להפעיל חנויות בקרוב.

„חנויות דולאר" אינן אמצאה חדשה וידועות הן מזמן (בברית המועצות ובארצות הדימוקרטיות העממיות). כשאמצעי הכפייה של המשטר הסובייטי הצעיר לספוג את הזהב והמטבע הזר מידי האוכלוסיה הבזיבו, המציאו את ה„טורגסין". תמורת זהב, תכשיטים, יהלומים, מטבע זר, יכול היה האזרח הסובייטי לקבל בחנויות הממשלתיות מכל טוב. מי שהיה מטבע מיוחס בידו, יכול היה לרכוש הכל מיין משומר עד קוויור. הממשלה ספגה את הזהב תמורת חיטה, בשר וחמאה.

בשנות המלחמה העולמית, הרחיקה הממשלה הסובייטית לכת. נפתחו חנויות מיוחדות („אוסובטורג") לשיווק מיצרכי מזון תמורת מטבע סובייטי. בזמן שהאזרח לא קיבל את 200 גרם הסוכר שלו לחודש ואת מנת הבשר אחת לחדשיים, במחיר ממשלתי, יכול היה לקבל הכל בחנויות המיוחדות תמורת תשלום מיוחד. קילו נקניק באלף רובל (משכורת חדשית ממוצעת של פקיד — 300 רובל), קילו סוכר ב־150 רובל, חפיסת סיגריות — 30 רובל. הנימוק: ספיגת הכספים מהתושבים שהתעשרו. חנויות כאלה נפתחו אחר כך בצ'כוסלובקיה ובהונגריה.

בחנויות הדולארים בארץ, לא ימכרו שום דבר תמורת מטבעות זהב או תמורת דולארים ממשיים. (חנויות מיוחדות תמורת תשלום מפולפל במטבע ישראלי טרם נפתחו). החברות מוציאות סחורות רק תמורת שוברי דולארים, שנמכרו בחו"ל ושנרכשו על ידי תיירים בארץ. אבל האוצר אינו משלה את עצמו, שכל הדולארים הם מתנה מקרובים או מכרים מחו"ל. אולם כל האמצעים האחרים לשדל את אזרחי ישראל להעביר את הדולארים הנמצאים ברשותם לאוצר ברצון, תמורת „שבי דולאר" או כ„דולארי השקעות" הכזיבו. האמצעי הזה יהיה יותר יעיל, כנראה.

למראית עין, נשארים הדולארים בחו"ל, אולם המתמצא בתוכן החוזים, שנחתמו בין משרד החקלאות ובעלי הזכיון, יראה כי הכוסות האוצר בדולארים. מ„חנויות הדולארים" תהיינה די ניכרות. על החברות להכניס לאוצר 42.5 אחוז מערך השובר לשם כיסוי קניות מיצרכי מזון מתוצרת הארץ התופסת מקום נכבד ברשימת סחורות המיועדות לבעלי תעודות ה„סקרים", מרגרינה, שוקולד, ריבות, פירות, שמנים, תמרוקים, סבון. חלק מסחורות חו"ל נרכשות בדרך סחר חליפין. אם תקופת האוצר למחזור שנתי של 20 מיליון דולאר לא תתבדה, ייהנה מהחלק הארי של הדולארים האלה.

17 דולאר בעד אחו מפוטם, 30 דולאר בעד תרנגול הודו, 8.80 דולאר בעד פחית שמן ישראלי (5 קילו), 2.70 דולאר בעד קופסת שומן אחזים, אינם מפחידים את הקונים. אם לחשב את הדולארים במחיר דולארי ההשקעות, עולה ארותת צהרים טובה כ־30 ל"י למשפחה (מחצית משכורת ממוצעת של פקיד ממשלתי) אבל מי מתחשב במחיר כשהתעודה ביד?

המיצרכים הזולים והפופולריים ביותר הם סוכר (קילו — 50 סנט) ושוקולד ישראלי (2 דולאר הקילו) אבל קונים גם שמן, ריבה, סבון וצמר גפן. רבים הם הלקוחות הבאים רק על־מנת להסתכל במעדנים שאין ידם משיגה אותם.

השוק השחור
שיטת טיגון חדישה

עם שחר יצאו חוליות שוטרים מהמחלקה הכלכלית לפעולה: בדיקת כל כלי הרכב בכניסי השרון. בשבועות האחרונים הוחרמו עשרות טונות של פירות וירקות, תרנגולות וביצים שהיו מיועדים לשוק השחור. מאז אין המשטרה מסירה עין מכלי הרכב, אף על פי שתוצאות החיפושים הן מוזרות במקצת: סחורה למכביר ונאשמים אין. הסחורה מתגלית בעיקר על גגות האוטובוסים ואיש מהנוסעים אינו מודה בבעלות.

בוקר אחד אירע משהו בלתי צפוי, שאישר את הכלל הגדול של שרלוק הולמס, כי בלש טוב הוא בראש וראשונה אדם המחונן בחוש ריח.

„מה אתה מרגיש?" שאל אחד השוטרים את חברו. „אני מרגיש עייפות", השיב השני בצחוק, „מזה שבוע ימים עובדים 12 שעות ביום." חברו שיסע אותו: „אני מדבר ברצינות ואתה צוחק. אני שואל אותך מה אתה מרגיש?" השוטר העייף שאף אויר פעם, פעמיים, שקע בהרהורים, אמר: „משהו שלא הרגשתי כבר זמן רב." „זהו! זהו!" לחש השוטר השני.

השנים צעדו אחורנית, התיעצו ביניהם. השאלה היתה כיצד למנוע כשלון. השוטרים צריכים לדאוג גם לזה. לחשוד במישהו, לעורוך חיפוש ואחר כך להכשל — אין זה יפה. אולם השביל לחקירה היה ברור למדי. השוטרים הריחו בשר מטונן. „יכול להיות שכבר שכחנו את הריח ואנו סועים" אמר אחד מהם. השוטרים צעדו כגששים בכוון הריח. הדרך הובילה לטנדר, אשר כבר נבדק קודם לכן ועמד לווז מהמקום. השוטרים התקרבו למנוע. „כן, זה מכאן." הם דרשו מהנהג שיפתח את הפח המכסה את המנוע. הנהג היסס, מחה. „מה פתאום? מה אתם רוצים שם? עוד תקלקלו לי משהו, כל דבר עולה היום ביקר." לבסוף פתח את המכסה. התמונה שנגלתה היתה בלתי רגילה: שתי תרנגולות קשורות למנוע. האיש נסע דרך ארוכה, למעלה משעה, המנוע התחמם, שרף את הנוצות. תהליך הטיגון היה במלוא הקצב.

התמונה עשתה רושם גם על בעל הסנדר. „תראו נא, מי יכול היה להעלות על הדעת כדבר הזה" אמר. התרנגולות הוחרמו. השאלה שנתעוררה אחר כך אצל המפקח על המזון היתה אף היא בלתי רגילה — מה לעשות עם הבשר הצלוי?

משפט
הסמל לא רצה בירה

אשתו הראשונה ושמונת הבנים והבנות הורשמדו על ידי הנאצים. הוא עצמו ישב על ספסל הנאשמים. ההאשמה: פשעים נגד עצורי מחנה עבודה נאצי בפולין.

עגילי זהב עגולים התגודדו מתחת לאזניה של האשה השמנמנת. שמלה אדומה, פנים ורודים וסל מזונות על הספסל שעל ידה. „בשבילו", כשיחזור לתא הכלא יקח עמו „מה שהוא לפה". במרחק מטר בלבד, כשעל ידו שוטר מזוין, ישב הוא: משקפים חרמים, עין אחת סגורה למחצה, חליפה חומה ונעליים חדשות. היא: אשתו השנייה. הוא: יוסף (בלינדער מאקס) פאל, בן 54.

כשעולים חדשים הובאו בפעם הראשונה לעין־כרם, הכפר היפה ביותר בסביבות ירושלים, נפתחו מיד כמה וכמה בתי קפה זעירים. הגישו מאכלים מפולפלים, גוזז מקומי, אויר הרים צח וסיפורים על נזירי ונזירות המקום. בסימטה הראשונה ימינה מהכנסיה שעל מקום הולדת יוחנן הקדוש — שתי מדרגות ושלט: „קפה דה פראנס". הבעל: גוף מסורבל, משקפיים חומים ועין אחת סגורה למחצה.

יום אחד ביקר סמל ראשון בצה"ל, ירחמיאל יונובסקי, בעין־כרם. עלה שתי מדרגות ונכנס ל„דה פראנס". „בירה זי", שאל בעל המקום. „היית פעם ביאבוז'נו זי", שאל ירחמיאל. בעל בית הקפה השיב: „לא, מעולם לא". ירחמיאל היה בטוח. חזר אחר־כך עם דוד לוי (אף הוא מבלוק 10 במחנה יאבוז'נו) ואחר חזרו שניהם עם המשטרה.

„הנאשם היה מוכר לי ביאבוז'נו כ„בלינדער מאקס", הבלוקאלדסטעד (זקן הגוש) בבלוק 10", אמר יונובסקי בבי תהמשפט. „הוא התעלל בעצורים, תלה אנשים בידיהם על קורת הצריף בגלל אי סידור מיטה, היכה, האשים אנשים בגניבות על לא עוול בכפם, עינה."

היה זה אחד מעשרת עדי התביעה. אמר ישראל ויינר, התובע: „יבואו לכאן עדים שעל גופם סבלו את מעשי הנאשם. יספרו על תנאי החיים במחנה ועל כך, שהממונים הסולנים־נוצרים היו טובים יותר מהיהודים." הוסיף ויינר: „לצערנו".

כשהשופט תירגם לגרמנית לנאשם את דברים שנאמרו עברית, הניע הנאשם פאל ראשו מלמעלה למטה: „מבין". ומיד הניע ראשו מימין לשמאל: „לא נכון".

„לשם מה הולכים לטייל?"

הנאשם, צעיר רחב כתפיים, לבוש כספורטאי, לא הראה נטיה להשיב לשאלות. ההאשמה היתה רצינית: אונס. התלונה באה מחברה שאתה טייל באחד הערבים בבית הקברות המושלמי בתל־אביב. מלבד השם והמקצוע לא ידעו הרבה זה על זו, אך לדברי שניהם היו ידידים. הנאשם משך בכתפיו, חייך. הוא לא הכחיש את המעשה אך הכחיש, בתוקף, את ההאשמה. המשפט התנהל בקצב מהיר, השופט, ברוך גלעדי, הציג שאלות, הנאשם, המתלוננת, העדים נצטוו להשיב „כן" או „לא", אלא שמדי פעם, בקום להשיב במלה אחת, פתחו בהרצאה על נושאים מסובכים כגון אורח חיים של בני נוער, נוהג ומוסר. השופט היה מסתיקם, דורש תשובה ברורה.

אמרה המתלוננת: „טוב, אני אשיב על הכל אבל אני רוצה להיות לבדי." „לבדך? מה פירוש לבדך?" שאל השופט. היא התכוונה למשפט בדלתיים סגורות. השופט נענה לבקשתה. הקהל נתבקש לעזוב את האולם. העדות ארכה כרבע שעה ומשנסתיימה יצאה הצעירה מהאולם, פניה בוערות והיא פונה לחברות (כתריסר במספר) שבאו למשפט וחיכו בפרוזדור. „אמרתי את הכל, סידרתי אותו עכשיו. מה יש? הכל סיפרתי."

הנאשם אמר שהוא מסכים להעיד בדלתיים פתוחות. השאלה המרכזית שהיתה בסיס: „לשם מה הולכים לטייל בבית הקברות המושלמי בתל־אביב? אדרבא, שיגידו אנשים, יש באולם הרבה קהל, נקח כל אחד מהם, נשאל אותו, נשמע דעה." השופט העיר לו, כי לשם כך יש שופט ואין בית המשפט זקוק לדעתם של האנשים, הנמצאים באולם, כל עוד אין הם מוזמנים כאן כעדים בקשר עם עצם המעשה.

הנאשם לא הבין. לדעתו אפשר לשאול את דעת הציבור. „כל אחד יודע לשם מה הולכים לטייל לבית הקברות. ומשום כך יעה גם המתלוננת." השופט העיר לנאשם, כי אין עליו להוציא מסקנות אלא להשיב לשאלות. מוטב שיזמין לו סניגור, כי הוא (הנאשם) אינו בר־סמכא בעניני ההגנה במשפט פלילי. כל זה לא חדר להכרתו של הנאשם. הוא יצא מכליו: „בשביל מה הייתי צריך ללכת לבית הקברות דוקא אתה? חסרות בחורות בתל־אביב?"

לעזרת עיוור, ידיד

בפעם החמישית בשבועיים הובא שמואל ששון בפני שופט שלום בתל־אביב באשמת איסוף נדבות על ידי גילוי מום. ששון הוא המנגן העיוור במנדולינה ברחוב אלנבי בתל־אביב, שבו נלחמים המשטרה, העיריה, המוסדות הסוציאליים ואילו ההגנה היחידה שלו עד כה היתה השופט ברוך גלעדי, שבסניגו מובא בארות כרוני באותה אשמה. אולם השבוע חל מפנה בלתי צפוי במשפטי ששון, בפעם הראשונה לא הודה בהאשמה.

פרשת ששון החלה עוד לפני שנה, כאשר משטרת תל־אביב יצאה לפעולת טיהור נגד פושטי היד למיניהם. ששון, המנגן במנדולינה (ושר במקום זה כאשר אחד המיתרים מתפקע) היה אחד ממטרות המשטרה. הוא נשפט, ישר מבית המשפט חזר לרחוב אלנבי, החישב על המדרכה והמשיך לנגן. כעבור חודש נעצר שוב, הובא לדין, שוב נקנס, שילם את הקנס, יצא מבית המשפט וחזר לרחוב אלנבי לנגן. מאז היו תאריכי המשפטים של ששון תלויים בעיקר בקצב עבודתה של המשטרה. היו זמנים כאשר המעצר בא רק מקץ ארבעה חדשים, קרה גם שעצרו את ששון כעבור שבועיים. אלא שהקנסות היו קטנים וששון עבד שעות נוספות כדי לכסות את ההוצאות.

קנס: פרוטה אחת. מלבד ההאשמה הנ"ל הובא ששון לדין בהאדמנויות אחרות

(המשך במדינה בעמוד 10)

חנות ה„סקרים" בתל־אביב: תעודות, רישום ותרנגולות־הודו משומרות
רבים גם באים רק על מנת להסתכל